

8. Супрун М. О. *Основи професійного самовиховання майбутнього співробітника МВС України: навч. посіб. К. : КІВС, 1998.*

Отримано 21.01.2022

УДК 378.01

Валентина Олександрівна ТЮРИНА,

професор кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор педагогічних наук, професор;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2308-1977>

СТРЕС-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНЕ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩЕ УМІННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Розглянуто стрес-менеджмент як професійно значуще вміння працівника поліції. Розкрито деякі методи формування стрес-менеджменту як гнучкого уміння (soft skills) працівника поліції.

Ключові слова: *стрес, стресостійкість, стрес-менеджмент, організаційна поведінка.*

Одним з ключових завдань, що стоять перед сучасним ЗВО МВС України, є формування в майбутніх працівників поліції стресостійкості як якості особистості і стрес-менеджменту як професійно значущого уміння. Це визначається тим, що професійна діяльність працівника поліції відноситься до категорії професій “людина – людина”. Її специфіка полягає в тому, що вона зазвичай відбувається за умов розв’язування якогось конфлікту або конфліктної ситуації.

У повсякденній діяльності офіцерів поліції можуть мати місце різноманітні ситуації різного рівня конфліктної взаємодії, переважно агресивної за своїм змістом і формою спілкування і поведінки (розв’язування різноманітних конфліктних ситуацій). Для найбільш повної характеристики специфічних умов фахового спілкування працівника поліції доцільно використовувати спеціальні терміни «агресивне комунікативне середовище» та «агресивне соціальне середовище» (контакт поліцейського з агресивно налаштованими особами, протистоянням позицій, відкритим конфліктом різного ступеня, що пов’язаний із негативною емоційною напругою). Саме контакти в агресивному комунікативному і соціальному середовищах утворюють основу для виникнення стресів у офіцерів поліції, особливо у тих, хто працює безпосередньо з громадянами, які створюють конфліктні ситуації. У частини працівників поліції чинник агресивності середовища спілкування може викликати високу напруженість міжособистісних контактів. Це негативно впливає на самопочуття поліцейського і, як наслідок, - на результативність виконання професійної діяльності. Тому доцільним і необхідним є формування у майбутніх офіцерів поліції умінь управляти своїми емоціями і стресовими станами, тобто у працівників поліції мають бути сформовані стресостійкість як якість особистості і стрес-менеджмент як професійно важливе вміння [1].

Ряд науковців основою стресостійкості вважають саморегуляцію людини (Л. Дика, О. Конопкін, В. Моросанова, Р. Сігаєв). До стресостійкості відносять різноманітні копінг-механізми і механізми психологічного захисту (Н. Хаан), на які впливає локус контролю (Д. Роттер), тип вищої нервової діяльності (Л. Собчик), етнічний фактор (Л. Таукенова), психічні та соматичні захворювання (Н. Сирота, Е. Чехлатий, В. Ялтонський). Вплив екстремальних умов праці на особистість та якість роботи працівника поліції вивчали Т.Л. Білоус, В.О. Тюріна. Зв’язок стрес-менеджменту з конфліктологічною компетентністю майбутніх працівників поліції, розглядали Л.О. Солохіна, В.О. Тюріна та інші.

Не зважаючи на ґрунтовність наукових робіт та досліджень в галузі стресу, все ж проблема особливостей стрес-менеджменту, зокрема, стрес-менеджменту працівників поліції, залишається недостатньо дослідженою, а, отже, і потребує подальшого детального розгляду і додаткових досліджень.

Стрес-менеджмент – це грамотне управління своєю поведінкою і своїм станом під час сильного фізичного або психічного напруження. Таке напруження зазвичай впливає на фізичний, інтелектуальний та емоційний стан працівника і значно знижує ефективність його роботи. [2].

Уміння і навички управляти своїми емоціями і стресовими станами, тобто стрес-менеджмент, відносять до так званих гнучких умінь і навичок (soft skills).

Гнучкі уміння і навички (soft skills) – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які є важливими для кар'єри і детермінують успішне виконання професійних обов'язків, високу ефективність праці і не пов'язані з конкретною предметною галуззю, тобто є наскрізними [2].

Формування стрес-менеджменту – це досить кропітка внутрішня робота, яка пов'язана з усвідомленням життєвих цінностей, цілей, установок і поведінкових стереотипів. Стрес-менеджмент також тісно пов'язаний з процесами визначення мети й управління часом [3].

Оскільки професійна діяльність працівників поліції відбувається за умов вирішення конфліктних ситуацій, то професійно важливими і необхідними для поліцейських є уміння і навички розуміти свої власні емоції і стани та емоції і стани інших людей, а також уміння управляти цими емоціями і станами. Особливого значення набувають уміння управляти стресовими станами, контролювати свої емоції, поведінку і дії у стані стресу, тобто особливого значення набуває сформованість стресостійкості і стрес-менеджменту як професійно значущих якостей особистості працівника поліції. Отже, формуванню і розвитку означених умінь, навичок й якостей особистості треба приділяти увагу в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції.

З метою формування і розвитку стрес-менеджменту використовують такі методи і прийоми: пошук зворотного зв'язку, самонавчання, навчання на досвіді інших і ментворкінг, розвиток в процесі роботи, тренінги, дотримання балансу, а саме: треба формувати професійні знання, уміння і навички, але не забувати, що велика частина успіху детермінується особистісними якостями людини [4].

Найбільш результативним методом формування стрес-менеджменту є проведення з курсантами тренінгів та практичних занять з елементами тренінгу, на яких майбутні офіцери поліції аналізують стресові ситуації, які мають місце у практичній діяльності поліцейських, аналізують стресори, поведінку учасників конфлікту, які перебувають у стані стресу, аналізують результати і наслідки дій учасників конфлікту, визначають раціональність і помилки проявах емоцій й у діях учасників конфлікту, моделюють і конструюють свої варіанти поведінки і професійних дій з метою вирішення конфліктних ситуацій.

На етапі підготовки до проведення антистресового тренінгу до його програми включають вправи, виконання яких сприяє формуванню уміння розуміти і контролювати емоційні стани учасників конфлікту, уміння протистояти емоційному тиску з боку опонентів, знаходити вихід зі складних ситуацій, що виникають в ході спілкування.

Спілкуючись з «важкими» опонентами, дуже складно уникнути почуття гніву, образи, безпорадності, але можливо навчитися управляти ними. Для цього потрібно навчитися концентрувати увагу не на негативних емоціях, що виникають в процесі спілкування, а на тих результатах, які будуть досягнуті після закінчення розмови.

Ще одним ефективним способом формування уміння управляти стресом є так звана «організаційна поведінка», яка дозволяє підвищити життєздатність підрозділу у несприятливих умовах, використати стресові ситуації для розвитку і навчання співробітників і попередити

втрата психологічних ресурсів. Суть цього метода полягає в тому, що у стані стресової напруженості людина здатна навчатися через наочний приклад, у якості якого може виступати професійна діяльність командира підрозділу або досвідчених товаришів [1].

Отже, організаційна поведінка – це поведінка-приклад, яка передається від командира до курсантів або від керівника підрозділу до підлеглих переважно в ситуаціях особистісного дискомфорту і фізичних або емоційних перевантажень, в ситуаціях невизначеності.

Приклади раціональної організаційної поведінки допомагають курсантам навчальної групи або співробітникам підрозділу вийти з виснажливого режиму стресу.

Найчастіше у практичній діяльності працівників поліції можна спостерігати такі типи організаційної поведінки командирів у стресових ситуаціях: управління навантаженням, управління відносинами, управління невизначеністю.

Однією з важливих професійних якостей особистості працівника поліції є стресостійкість, а професійно важливим умінням раціонально управляти своїм станом і поведінкою під час сильного емоційного, психологічного або фізичного напруження є стрес-менеджмент. Ефективним методом формування стрес-менеджменту як гнучкого уміння (soft skills) є проведення з курсантами як майбутніми працівниками поліції антистресових тренінгів та практичних занять з елементами тренінгу, а також реалізація методу «організаційної поведінки».

Список бібліографічних посилань

1. Тюріна В.О. Механізм впливу екстремальних умов праці на особистість та якість роботи працівника ОВС як основа визначення напрямків удосконалення його підготовки. *Педагогічні та соціально-педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС до роботи в екстремальних умовах* / Монографія / Т.Л. Білоус, В.О. Тюріна та інші. Суми, ФОП Наталуха А.С. 2015. – 174 с.

2. https://ru.wikipedia.org/wiki/Гибкие_навыки (дата звернення: 10.02.2022)

3. https://www.cfin.ru/management/people/dev_val/soft-skills.shtml (дата звернення: 10.02.2022)

4. Berezovska, L.; Pyatnitska-Pozdnyakova, I.; Tyurina, V.; Mordovtseva, N.; Pylaieva, T.; Karakoz, O. Uso de tecnologia de aprendizagem baseada em problemas em instituições de ensino superior. *Laplage em Revista, [S. l.]*, v. 7, n. Extra-E, p. p.122-132, 2021.

Отримано 21.02.2022

УДК 371.132:371.125

Олена Іванівна ФЕДОРЕНКО,

завідувач кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор педагогічних наук, професор;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4948-9524>

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ КУРСАНТІВ-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО МВС УКРАЇНИ

У тезах розглянуто поняття «патріотизм», «патріотичне виховання». Виокремлено комплекс форм, методів та заходів, які можуть бути реалізовані з метою виховання патріотизму в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Ключові слова: *патріотизм, національно-патріотичне виховання, форми, методи, курсанти-поліцейські.*

В основу національної системи патріотичного виховання покладено національну ідею, як консолідуючий чинник розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання базуються на народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.